

ОД ИНСПИРАЦИЈЕ
ДО ИНТЕРАКЦИЈЕ

SMARTART

КЊИГА
АПСТРАКАТА
BOOK OF
ABSTRACTS

ПРВА
МЕЂУНАРОДНА
КОНФЕРЕНЦИЈА
SMARTART
УМЕТНОСТ И НАУКА
У ПРИМЕНИ
FIRST
INTERNATIONAL
CONFERENCE
SMARTART
ART AND SCIENCE
APPLIED

FROM INSPIRATION
TO INTERACTION

Факултет примењених
уметности у Београду
28–30. 11. 2019.
Faculty of Applied
Arts in Belgrade
28–30 November, 2019

КЊИГА АПСТРАКАТА:
МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА SMARTART –
УМЕТНОСТ И НАУКА У ПРИМЕНИ.
„Од инспирације до интеракције” (2019)

Издавач:

**Факултет примењених уметности,
Универзитет уметности у Београду, Србија**

За издавача:

др Ирена Живковић, ванредни професор – в.д. декана

Издавачки савет Факултета примењених уметности у Београду

мр Растко Ђирић, редовни професор – председник

мр Оливера Батајић Сретеновић, доцент

др Александар Вулетих, доцент

Милош Илић, ванредни професор

др Јулијана Протих, доцент

Уредници:

др Александар Вулетих,

доцент – Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду

др Маријана Пауновић,

доцент – Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду

Уредништво

мр Нинослава Вићентић,

доцент – Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду

др Захари Ганчев,

доцент – Национална академија уметности, Софија

др Драган Дамјановић,

ванредни професор – Филозофски факултет, Свеучилиште у Загребу

др Љиљана Дамјановић Василић,

редовни професор – Факултет за физичку хемију, Универзитет у Београду

др Влатко Илић,

ванредни професор – Факултет драмских уметности, Универзитет уметности у Београду

Мина Јовић,

доцент – Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду

др Бојан Јокић,

ванредни професор – Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду

др Љубица Јоцић Кнежевић,

доцент – Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду

др Александар Кадиевић,

редовни професор – Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Армен Казарјан,

директор – Истраживачки институт за теорију и историју архитектуре и урбанизма, заменик

директора – Државни институт за студије уметности, члан – Руска академија за архитектуру и

грађевинарство, почасни члан – Руска академија уметности, Москва

др Весна Круљац,

доцент – Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду

мр Тијана Лазих,

доцент – Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду

др Слободан Мишић,

ванредни професор – Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду

др Марија Обрадовић,

ванредни професор – Грађевински факултет, Универзитет у Београду

др Милан Просен,

доцент – Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду

др Петер Пург,

ванредни професор – Факултет за уметност, Универзитет у Новој Горици

др Алан Сигел,

гостујући предавач – Департман за интермедију, Мађарски универзитет лепих уметности, Будимпешта

мр Оливера Стојадиновић,

редовни професор у пензији – Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду

др Оливер Тошковић,

доцент – Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Јиржи Турек,

доцент – Факултет за хуманистичке науке, Карлов универзитет, Праг

др Александра Хола,

доцент Факултет за конзервацију и рестаурацију уметничких дела, Краков

Секретар уредништва

Катарина Милосављевић,

докторанд – Мултидисциплинарна научна област, Студије при Универзитету, Универзитет у Београду

Дизајн публикације

Оливера Батајић Сретеновић

Лектура и коректура (српски и енглески)

Александар Вулетич

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ,
НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА

Конференцију SmartArt 2019 – Уметност и наука у примени „Од инспирације до интеракције“ и реализацију Књиге апстрактата подржало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

ISBN 978-86-80245-38-6

BOOK OF ABSTRACTS:
INTERNATIONAL CONFERENCE SMARTART –
ART AND SCIENCE APPLIED. “From Inspiration to Interaction”

Publisher
**Faculty of Applied Arts,
University of Arts in Belgrade, Serbia**

For the publisher
Dr. Irena Živković, Associate Professor – Acting Dean

Publishing council of the faculty of applied arts
Mag. Rastko Ćirić, Full Professor – President
Mag. Olivera Batajić Sretenović, Assistant Professor
Miloš Ilić, Associate Professor
D.A. Julijana Protić, Assistant Professor
Dr. Aleksandar Vuletić, Assistant Professor

Editors
Dr. Marijana Paunović,
Assistant Professor – Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade
Dr. Aleksandar Vuletić,
Assistant Professor – Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade

Editorial board
Dr. Dragan Damjanović,
Associate Professor – Faculty of Humanities and Social Science, University of Zagreb
Dr. Ljiljana Damjanović Vasilić,
Full Professor – Faculty of Physical Chemistry, University in Belgrade
D.A. Zahari Ganchev,
Assistant Professor – National Academy of Art, Sofia
D.A. Aleksandra Hola,
Assistant Professor – Faculty of Conservation and Restoration of Works of Art, Krakow
Dr. Vlatko Ilić,
Associate Professor – Faculty of Dramatic Arts, University of Arts in Belgrade
D.A. Ljubica Jocić Knežević,
Assistant Professor – Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade
Dr. Bojan Jokić,
Associate Professor – Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade
Mina Jović,
Assistant Professor – Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade
Dr. Aleksandar Kadijević,
Full Professor – Faculty of Philosophy, University of Belgrade
Dr. Armen Kazaryan,
Director – Research Institute for Theory and History of Architecture and Town Planning, Deputy
Director – State Institute for Art Studies, Member – Russian Academy of Architecture and
Construction Sciences, Honorary Member – Russian Academy of Arts, Moscow
Dr. Vesna Kruljac,
Assistant Professor – Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade
Mag. Tijana Lazić,
Assistant Professor – Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade
Dr. Slobodan Mišić,
Associate Professor – Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade
Dr. Marija Obradović,
Associate Professor – Faculty of Civil Engineering, University in Belgrade
Dr. Milan Prosen,
Assistant Professor – Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade
Dr. Peter Purg,
Associate Professor – Academy of Arts, University in Nova Gorica

Dr. Alan Siegel,
External Lecturer – Intermedia Department, Hungarian University of Fine Arts, Budapest
Mag. Olivera Stojadinović,
Full Professor retired – Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade
Dr. Oliver Tošković,
Assistant Professor – Faculty of Philosophy, University of Belgrade
Dr. Jiří Tourek,
Assistant Professor – Faculty of Humanities, Charles University, Prague
Mag. Ninoslava Vičentić,
Assistant Professor – Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade

Secretary of the editorial board
Katarina Milosavljević,
PhD Student – Multidisciplinary scientific field, Studies at the University, University in Belgrade, Belgrade

Publication Design
Olivera Batajić Sretenović

Proofreading (Serbian and English)
Aleksandar Vuletić

Conference SmartArt – Art and Science Applied “From Inspiration to Interaction” and realisation of the

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ,
НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА

Book of Abstracts was supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia

ISBN 978-86-80245-38-6

ГЕОМЕТРИЈСКИ ПРОПОРЦИЈСКИ МОДЕЛ ЦРКВЕ МАНАСТИРА ЉУБОСТИЊА

МАГДАЛЕНА ДРАГОВИЋ

Грађевински факултет, Универзитет у Београду, Србија

АЛЕКСАНДАР ЧУЧАКОВИЋ

Грађевински факултет, Универзитет у Београду, Србија

ЈЕЛЕНА БОГДАНОВИЋ

Iowa State University, USA

СВЕТЛАНА ЧИЧЕВИЋ

Саобраћајни факултет, Универзитет у Београду, Србија

АЛЕКСАНДАР ТРИФУНОВИЋ

Саобраћајни факултет, Универзитет у Београду, Србија

Пропорције архитектонских објеката се сматрају једним од најстаријих теоретских питања архитектуре, приближавајући се са једне стране математици, а са друге уметности-креативности у примени складних-хармоничних односа у њеној појавности. Рад приказује пропорције једног од најистакнутијих објеката наше средњевековне сакралне културне баштине – цркве манастира Љубостиња (1387) код Трстеника.

Црква Љубостиње, чији је ктитор кнегиња Милица, у свом архитектонском програму садржи припрату, наос и олтарски простор, а зидана је по принципима Моравске стилске групе, са карактеристичним обликом основе триконхосом, или „тролистом”. У конструктивном смислу, над централним простором је главно кубе, које се ослања на четири једнака лука, који носе крстообразно распоређене полукружне сводове, у правцу апсиде и бочних певничких (полукружних) простора. Припрата, која је зидана једновремено са осталим деловима цркве, је приближно квадратног облика, са слепом калотом изнутра, у то време значајног распона. Оваква архитектонско-грађевинска концепција, која је карактеристична за традиционалне светогорске цркве, у овом раду налази своју геометријску интерпретацију пропорција.

Истраживање се једним делом ослања на пропорцијски канон (за пројектовање цркава) Ива Штамбука, који је аутор применио на црквама ширег просторног оквира Медитерана, у временском распону од IV до касног XV века, успостављајући пропорцијски однос $1:\sqrt{3}$ чврстим релацијама два карактеристична круга и једног једнакостраничног троугла. У контексту примењеног канона, указује се на симболичко повезивање функционално значајних места на објекту (центра апсиде – у основи, тј. центра куполе – у пресеку) са пратећом геометријском шемом. Иако је техника грађења у средњевековној Србији варијала у нивоу прецизности (ортогоналност зидова, симетрија и сл.), цртежи – пропорцијске анализе основе и пресека цркве манастира Љубостиња, уз мање графичке грешке, указују на примену пропорција $1:1$, $1:\sqrt{2}$, $1:1.618$ (златни пресек), $1:\sqrt{3}$ и $1:\sqrt{5}$, у дефинисању просторне целине и/или делова објекта. Интересантно је да се, као и у претходним истраживањима аутора, у контексту Рашке стилске групе објеката, црква може „премерити” једнакостраничним троугловима. Методом уписивања или описивања динамичких правоугаоника (чије су дијагонале вредности квадратних корена целих бројева) у контуре објекта, успостављена је „скривена“ геометријска шема, која детерминише грађевинско-архитектонску концепцију овог објекта. Истраживање је показало да слични принципи пропорционисања постоје и код објеката са преморавским развијеним триконхосним планом (Св. Архангели у Кучевишту и Рђевац, код Косовске Каменице), као и моравском Лазарицом (у Крушевцу).

Пропорцијске анализе основе и пресека цркве манастира Љубостиња, где се као основне фигуре користе једнакоугаонични троугао, квадрат и круг, са једне стране, и динамички правоугаоници, са друге, указују на то да су средњовековни мајстори Моравске стилске групе поседовали завидан степен геометријског знања и креативности у пропорционисању сакралних објеката, чији је резултат хармоничан склад делова и целине.

Кључне речи: Црквена архитектура, пропорције, триангулација, динамички правоугаоници

ACKNOWLEDGEMENT: This research was supported by the Serbian Ministry of Education and Science, Project No. TP 36008, Развој и примена научних метода у пројектовању и грађењу високоекономичних конструктивних система, применом нових технологија.